

# LA PARTICIPACIÓ DE MENORCA EN LA GERMANIA

Florenci Sastre Portella

Com en tants d'altres temes d'aquesta època, per manca de documentació, que fou cremada el 1558 pels turcs, poc és el que podem saber sobre la participació de Menorca en el fenomen de la Germania; sols en podem donar algunes notícies aïllades.

La primera pregunta que ens podem fer és per què no triomfà a Menorca un moviment similar al de Mallorca. Eulàlia Duran despatxa el tema dient que no triomfà "per la pressió i la força dels ciutadellencs, molts dels quals eren relacionats amb els alcudiençs"<sup>1</sup>, argument que no esclareix massa cosa.

## Menorca es constituí en terra de refugi per als adversaris de la Germania

El cas és que Menorca es constituí en terra de refugi per als adversaris de la Germania, segons es pot llegir a una carta dels Consellers de Barcelona a Frederic de Gualbes datada el 17 d'agost de 1521: "los cavallers, gentils-homes e ciutadans honrats de Mallorques, en nombre de cent o més, qui pocs dies ha, per fugir als maltractes y desordes dels pobles de la Ciutat de Mallorques, en semps ab llurs mullers y families, se son passats en Manorcha"<sup>2</sup>, encara que la seva estada durà poc temps; ja que, per una altre carta dels Consellers de Barcelona del



3 de desembre de 1521, sabem que la majoria es traslladaren a Barcelona, ciutat que es convertí en un actiu nucli de conspiració contra els agermanats: "com la necessitat de aquexa illa sie molt disminuïda.....per ésser-se'n anats de aquí la major part dels gentils-homens de Mallorca, qui eren passats en dita illa, molts dels quals són passats en aquesta Ciutat e Principat".

Podem donar noms d'aquests refugiats mallorquins? Només en coneixem dos: un fou Miquel de Sant Joan, amb son pare Pere de Sant Joan. Tots dos fugiren a Menorca i, posteriorment, passaren a Alcúdia per a auxiliar aquella població. Una vegada efectuat això, i en tornar en una barca a Menorca, foren capturats pels agermanats i portats a la Ciutat de Mallorca, on foren passejats per tota la

Ciutat entre les burles de la gent i posats a la presó amb cadenes als peus i mans. Per a pagar el seu rescat de 1464 lliures hagueren de vendre tots els seus censos.

Posteriorment, en el setge de la Ciutat per l'exèrcit reial, el pare fou mort, per la qual cosa el 8 de maig de 1526 l'Emperador concedí a Miquel de Sant Joan el dret a cobrar les 1464 lliures sobre béns dels agermanats<sup>3</sup>. Un altre cas fou el de Pere de Pachs, fill de Pere de Pachs, que va ser Capità d'Alcúdia, el qual, regressant de Menorca, fou elegit

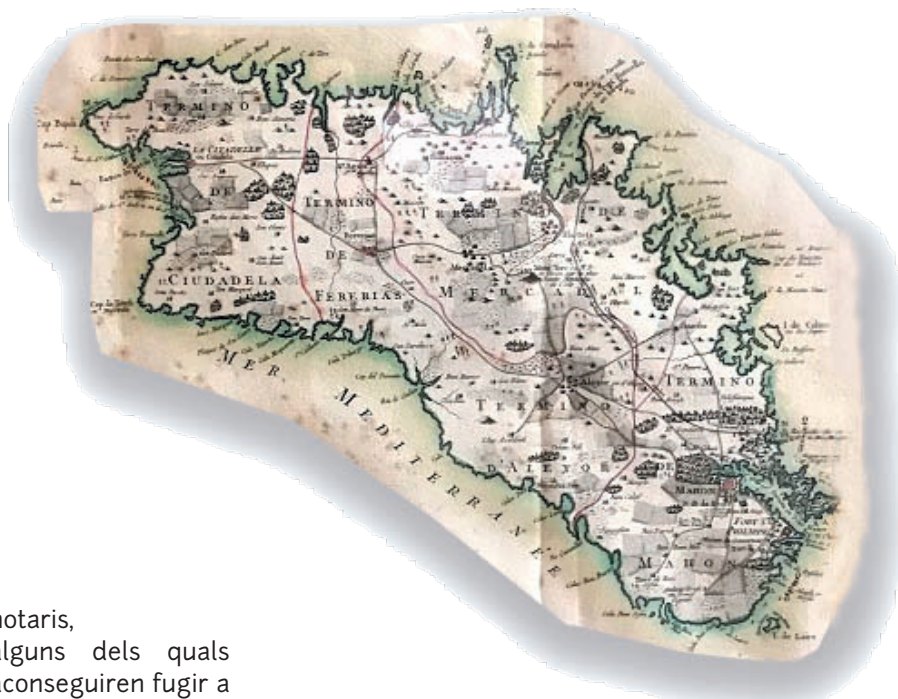
el 22 de desembre de 1521 per a aquest càrrec pel Consell d'aquella població, interinament i durant el beneplàcit reial<sup>4</sup>. A més dels gentils-homes, també foren perseguits pels agermanats els

1 "Les Germanies als Països Catalans", de. Curial, Col. Documents de Cultura. Barcelona. 1982. Pàg. 146.

2 Arxiu Històric Municipal de Barcelona. Lletres closes. Fols 53v-54. Citat per Eulàlia Duran. Op. Cit. Pàg. 295.

3 Arxiu del Regne de Mallorca. A.H. Lletres Reials 86. Fol. 77v-78v.

4 Campaner y Fuertes, Álvaro: "Cronicón Maioricense". Segona edició. Ciutat de Mallorca. Lluís Ripoll, editor. 1967. Pàg. 245.



notaris, alguns dels quals aconseguiren fugir a Menorca, entre els quals podem citar Gabriel Ferrando o Pere Joan Mas<sup>5</sup>.

Tots els autors coincideixen en que, sense l'ajuda menorquina, Alcúdia no haguera pogut resistir l'assetjament agermanat "pues hubieran muerto todos de hambre"<sup>6</sup> Per a aturar el comerç entre Menorca i Alcúdia els agermanats armaren una galiota, capturant un galió que sortia de Menorca i que fou aportat al port de Pollença.<sup>7</sup>

## Sense l'ajuda menorquina, Alcúdia no haguera pogut resistir l'assetjament agermanat

A l'única carta que he pogut trobar entre els Jurats de Menorca i els que actuaven com a tals a Mallorca, datada el 16 de març de 1522, els primers no s'adrecen, com era costum, "als molt magnífichs y honorables senyors los Jurats de Mallorca" sinó "Als molt magnífichs senyors mossen Palay Fuster, mossen Joanot de Sales e altres

compnyons lurs en Mallorques"; i això és molt significatiu en una època en que els tractaments tenien un valor no sols formal. Per si hi quedàs algun dubte sobre la consideració que els mereixien, els diuen que "Vuy que comptam XVI dies del mes de mars any MDXXII havem rebuda una letra lo sots scrits de la qual diu los Jurats de la Ciutat y Regne de Mallorques. Voldriem nosaltres que legittimament tal offici tinguessen vostras magnificencias perque no seria aquex regne tant apertat de la obediencia de la Cesarea y Catholica magestat del Senyor Emperador y Rey nostre Senyor pero ignoram que vuy en en lo dit Regne haie Jurats perque segons tenim concell la extractio de vostras magnificencias feta nec recte nec ritte es stada, per ço nosaltres com a fidelissims vassalls y subdits de la imperial magestat del rei nostre senyor (no acceptam) que vostras magnificencias sien jurats ni per tals los tenim ni reputam si donchs abans no era mostrat que la extractio de vostras magnificencias feta fos stada per lo spectable y noble senyor don Miquel de Gurrea loctinent general de la prefata Catholica y Cesarea

Magestat lo qual e no altre tenim y reputam per lo loctinent general". En aquesta mateixa carta, afirmen els Jurats de Menorca que la captura del navili de Joan Literes "no ses fet per fraudar ni levar res de negu sino que per la necessitat y penuria tenim en aquesta vila y terme de vins", per la qual causa i en virtut dels privilegis concedits al Regne de Mallorca han obligat a descarregar els vins.

"No, com dit havem, ses fet per fraudar ni levar res a negu ni sa morta gent ni mal treçada en la captio de dit navili sino molt poch cosa de alguns qui no volien obehir al que era de reho e justicia lo qui empero piraticament e indiguda han presos quatra vaxells ço es lo lehut den Pera Mora lo qual inhumanament e indeguda han mort, apres lo berganti den Perot gualvany e hun leut den Jaume gilet e ara ultimadament han fet perdre lo berganti del Joan Julia en lo qual se han perdut un home los quals vaxells no anavan a ffer dan ni ultratge a nigu e los de aqui (Mallorca) poch mirant al que ara vostras magnificencias scrien que som tots de hun Rey y senyor no han curat sino com dit es pendre y fer perdre dits vaxells e matar e naffrar homens no per axo nosaltres havem fet instancia en detenir lo dit vaxell e altres sino com dit havem per satisfacer a nostres necessitats. E per ço los pregam peciencia que axi del dit vi com encara del forment demanan no tenim oportunitat poderlos socorrer"<sup>8</sup>.

Crec que, honradament, els termes de la carta, com pot veure qualsevol, són deliberadament falsos: és clar que a uns atacs a vaixells menorquins es respon amb la captura d'una nau mallorquina; l'excusa és l'escassetat de vi a Ciutadella, producte que no era vital com sí ho era el blat i que no justifica una captura. Per altra part, la negativa dels menorquins al préstec de blat és clara i reflexa un estat de guerra no declarada però real. No comprenem el perquè d'aquest intent de mantenir les bones maneres.

5 Eulàlia Duran. Op. Cit. Pàg. 392.

6 Campaner. Op. Cit. Pàg. 249.

7 Campaner. Op. Cit. Pàg. 241.

8 Arxiu del Regne de Mallorca. A.H. 690. Pàg. 22v.

## Els intents dels agermanats mallorquins per tal d'estendre la seva causa a Menorca es repetiren

Els intents dels agermanats mallorquins per tal d'estendre la seva causa a Menorca es repetiren: Sebastià Salom, moliner, "ana a Menorca y aporta alli tambors y banderes per fer levar y conmourre lo poble y aportar-se'n letras de l'instador y del poble d'essí y fonc descobert y lo governador y los homes de bé prengueren li les letras que no vingueren en poder del poble y no.l pogueren pendre a ell perque fugí<sup>9</sup>. El mes de juny de 1522 hi hagué un altre intent de fer revoltar el poble de Menorca i evitar així la contínua ajuda de Ciutadella a Alcúdia.

El Governador de Menorca Frederic de Sant Climent fou ferit amb un tret de ballesta<sup>10</sup>, del qual no morí. Molts d'anys després, el 1568, en un plet sobre la

precedència de l'Assessor del Governador respecte als Jurats ciutadà, de ma mitjana i menestral, que es portà davant la Cúria Reial de Mallorca, es proposaren uns articles sobre els quals s'interrogaren molts de testimonis menorquins residents a la Ciutat de Mallorca o relacionats amb Menorca. Un d'aquests capítols deia "que lo senyor Governador de la illa de menorcha y son magnifich assessor son tambe consellers de sa magestat y en dita illa de manorca representen y de fet son alla lo que son aci lo dit señor virrey y magnifich Regent axi en la administracio de la justicia com alias y es de Raho que sien trectats en dita illa de manorcha segons son aci dits señors virrey y Regent". El divendres 30 d'abril de 1568 declarà el discret Guillem Bremona, notari mallorquí, que digué: "E dix ell dit testimoni dit capitol contenir veritat E asso dix sceber per haver stat ell testimoni en lo temps de la germania en menorcha so es part del any MDXXI y tot lo any XXII y part de XXIII que aleshores era assessor de dita islla misser barthomeu de veri y que en dit temps que ell testimoni era alli tiraren una treta an el governador qui

era mossen federic de sanct climent y prengueren en la hora mateixa los qui u havien fet y que lo dit assessor misser barthomeu de veri los sententia a tots"<sup>11</sup>.

No fou, per tant, l'acte d'un terrorista aïllat sinó la conjura d'un grup, que rebé el consegüent càstig. Frederic de Sant Climent havia estat nomenat Governador de Menorca als 18 anys, el 26 d'agost de 1506, càrrec que havia d'exercir com a Regent mossèn Francesc Esplugues fins tenir els 25 anys, que era la majoria d'edat legal, el titular. No s'esperà que passassin els 7 anys, i el 17 de maig de 1510, s'ordenà al Governador del Regne de Mallorca, Joan Aymeric, o al de Menorca que es pagassin les 475 lliures del salari de 3 anys 2 mesos i 24 dies a mossèn Francesc Esplugues que havia regit la governació de Menorca. Frederic de Sant Climent fou, per tant, Governador efectiu de Menorca als 21 anys.

Malgrat la seva joventut, la seva actuació no es caracteritzà per una falta de responsabilitat sinó tot el contrari, ja que regí el càrrec fins la seva mort, que es produí el primer de maig de 1533. És a dir 23 anys, i li foren encomanats llocs de major responsabilitat, encara que fos de manera interina, com el de Governador de Mallorca en què substituí don Miguel de Gurrea l'any 1517 durant mesos.

Tal vegada el coneixement que tingué de la situació mallorquina durant aquesta estada li facilità la repressió de la Germania a Menorca. En el moment de morir els Jurats diuen a l'Emperador que "ha regide y governade la ylla de Menorcha en molt servey de vostre Magestat preservant la dita ylla de molts infortunis y governant los pobles ab molta rectitud"<sup>12</sup>. ■



9 Eulàlia Duran. Op.Cit. Pàg. 301.

10 Reial Acadèmia de la Història. Salazar. A 25, fol 2. Nombre 3171. Carta de Joan de Requesens i de Sant Climent a Carles Vè demanant la plaça de Governador de Menorca, vacant per la mort del seu germà. Citat per Eulàlia Duran. Op.Cit. Pàg.301.

11 Arxiu Històric Municipal de Ciutadella. Plets de la Governació de l'any 1566. Nombre 1. Fol. 36.

12 Arxiu General de Simancas. Estado. Lligall 269. Fol.3.